

> DÜBAM
DUNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

ARAP BAHARI SONRASI MÜSLÜMAN KARDEŞLER

DÜBAM

Arap Baharı Sonrası Müslüman Kardeşler

Genel Yayın Yönetmeni
Akif Emre

Yayın Koordinatörü
Hazinadar Hasan Hız

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net/dubam

İÇİNDEKİLER

Beşir Musa

İhvan'a karşı savaş, sonunda niçin başarısız olacak?.....9

Steven Brooke

Mısır'da darbeden sonra İhvan'ın sosyal yardımları.....16

Akif Emre

İhvan şiddet sarmalına girerse.....24

Ali El Arian

Suudi Arabistan İhvan'a karşı yumuşuyor mu?.....28

Mustafa Özcan

Müslüman Kardeşler ve Suudi Arabistan.....36

Kuds'ül Arabi

Libya'da Müslüman Kardeşler'i yok edecek diktatör aranıyor.....41

Ayşe Sözen Usluer

Mısır ve Müslüman Kardeşler bize mi benziyor?.....45

dübam

(SUNUŐ)

Müslüman Kardeşler sadece Ortadoğu'da değil, dünyadaki en yaygın ve en etkili İslami harekettir. Hareket 1928 yılında Mısır merkezli kurulmuştu ama kısa sürede toplumsal destek buldu ve birçok İslam ülkesinde teşkilatlandı.

Müslüman Kardeşler, uzun yıllar otoriter rejimlerin çatısı altında faaliyetlerine devam ettiler. Hareketin reformcu ve İslami kimliğinden dolayı Mısır, Suriye ve Irak'ta birçok kez baskılara maruz kaldılar. Ve bu baskılar zaman zaman bitirilme kampanyalarına dönüştü. Bugün bitirilme kampanyaları, Arap Baharı'ndan sonra gelinen noktada tekrar yaşanmaktadır.

Bu dosya Müslüman Kardeşler'in Arap Baharı sonrası durumunu ve geleceğini konu edinen yazılardan oluşuyor.

dübam

İhvan'a karşı savaş, sonunda niçin başarısız olacak?

Beşir Musa

Mısır'daki Müslüman Kardeşler (MK), 1928'de doğdu. Grup, 1940'ların ilk yıllarından 1980'lere kadar çoğu Arap ülkesiyle Avrupa ve Amerika'daki Arap-İslam çevrelerine yayıldı.

Malezya, Endonezya ve Türkiye gibi çoğu İslam ülkesi, grubun ismini taşımasa da MK'den etkilenen İslami grupların ortaya çıkışına şahitlik etti. MK, bidayetinden beri siyasi açıdan reformcu bir yaklaşım benimsediği için kırkların sonundan itibaren Mısır ve diğer Arap ülkelerinde baskılara maruz kaldı. Bu tür baskılar, Mısır'da 1950'ler ve 1960'lar sırasında, Irak'ta 1970'lerde ve Suriye'de de 1980'lerin ortalarından itibaren görüldüğü üzere bazen de bitirme ve ortadan kaldırma kampanyalarına dönüştü.

MK, hem Mısır içinde hem de Mısır dışında, grubun dayandığı kurumsal ve iktisadi temellerin ortadan kaldırılmasını gaye edinen geniş çaplı kampanyalarla hedef alınıyor. Bu kampanyalar aynı zamanda grubun üyelerinin iradelerini kırmayı ve onları siyasi hayattan tamamen uzaklaştırmayı da gaye ediniyor. Bu, ya bunlar verimli ve etkili güçler oldukları ya da yönetime karıştıkları için yapılıyor.

İhvan hareketinin büyüklüğünü belirlemek sadece Mısır'da da bir

bütün olarak Arap aleminde de kolay bir iş değildir. Hareketin üyeleri, destekçileri ve fikri ve siyasi olarak harekete mensup olan ama onların çeşitli kuruluşlarına üye olmayanları göz önüne alırsak onların 10 milyon kadar Arap olduğu tahmininde bulunabiliriz.

MK sadece Arap aleminde en büyük siyasi güç değil, aynı zamanda en eski ve en köklü güçlerden biridir. Mısır da dahil bazı Arap ülkelerinde hemen hemen hiç ülke çapına yayılmış etkili siyasi güç yoktur. Bu yüzden, Arap ülkelerinde MK'ye karşı ilan edilmiş savaş kesinlikle başarısız olacaktır. Bu savaş, gruba zarar vermenin dışında arzu edilen gayeye ulaşamayacak ve çoğu zarar da bunlara ev sahipliği yapan ülkeleri etkileyecektir.

Bu başarısızlık, sadece İhvan'ın büyüklüğü ve yaygınlığından değil daha derin ve daha önemli ve girift sebeplerden dolayı olacaktır. En önemli üç sebep şunlardır:

Birincisi, MK bir ana akımı temsil ediyor. Bu, Sünni Müslümanları bir araya getirmeye ve birleştirmeye en yakın akımdır. O, Abdullah El-Mübarek, Ahmed ibn Hanbel, Yahya bin Muin, İbn Rahavaya ve Yahya El-Madini gibi alimleri "Ehl-i Sünnet vel Cemaat'in bağlıları" olarak adlandırır.

Bu alimler, kanaat önderleri tarafından bilinenlere karşı çıkmaları, Kur'an'ın bazı ayet tefsirlerini reddetmeleri ve halifeliği kendi kabullerine göre sıralamalarıyla bilinirler. Bunlar İslam aleminde zamanla ana akımdan dışlanarak kurulan gruplara da karşıdılar.

Ama Sünnet'i takip edenler, kanıtları sadece metne değil konuşmalara da bakarak hatta -El Muhasabi ve İbn Kilab'da olduğu gibi bazı ayetlerin tefsirine başvurarak savunanlarda olduğu türde farklı görüşte olanları kökten reddetmediler. Bunlar başlardaki felsefi ol-

mayan Sufi yaklaşımları da kınamadılar.

Bunlar önceliğin metinlerde olduğuna vurgu yapsalar da İslami meselelerde akli gayret örneğinde olduğu gibi acil meselelerin halli için kontrollü bir doğruluk derecesini de kabul ettiler. Dördüncü ve beşinci İslam asrında bu yaklaşım Müslümanları birleştirdi ve Müslüman aleminin büyük bir çoğunluğunu temsil etti. Ülkenin maneviyatı üzerindeki ihtilafın, beşinci İslam asrının ortalarında Sünnilerin lehine halledilmiş olmasından dolayı Sünnilik birleştirici bir yaklaşım olarak kalmaya devam ediyor.

İhvan içinde Selefi-Hanbeli, Selefi-Vehhabi ve Selefi-reformcu yaklaşımların yolundan gidenlerle dışlanmış görüşlerin bazı kısımlarını kabul edenler ve hatta geleneksel öğretilerle ilgili farklılıklar hususunda pek de endişeli olmayanlar da var ama yine de MK, Sünnileri birleştirmeye en yakın gruptur.

Bu grup, bazı meselelerde İslam hukuku okullarına mensup olanlar, İslam hukukunun sınırlarının bağlayıcı olduğuna inanmayanlar, dinin baş kaynaklarının Kur'an ve Hadis olduğuna inananlar, çoğu Hadis'in doğruluğuna inanmayanlar, modern devletin İslam devletine dönüştürülmesi gerektiğine inananlar ve devlete dini temsil etme hakkı bahşedilmesini reddedip sadece İslam'ı yayma hakkıyla devletin Müslümanların değerlerine saygılı olmasını talep edenler gibi bazı meselelerde Şiilerle aynı görüşte olanları da kapsar.

Müslüman Kardeşler, Müslüman kimliğinin muhafazasını ve kamusal alanda dinin yeri meselesine cevap verilmesini amaçlayan İslami görüş üzerine kuruldu. Modern devlet büyük bir role sahip olup siyaseti de kontrol ettiği için MK de siyasi bir görüş benimsedi ve bunu Arap aleminde tüm şubelerine yaydı. Buna ilaveten, Sünni

İhvan mensupları, Allah'a ve kurtuluşa giden yolun geniş ve uzun olduğuna ve tüm milleti kapsayabileceğine inanırlar.

İlkiyle büyük ölçüde alakalı olan ikinci sebep, İhvan'ın Hizb-ut-Tahrir ya da radikal Selefi gruplardaki gibi tam bir ideolojik temel üzerine kurulmamış olmasıdır. İhvan'ın İslam projesi, grubun mevcudiyeti için tek ya da ilk haklılık noktası değildir. MK'nin, modern devletin hakimiyetinin ve onun ülke ve insanların hayatı üzerindeki kontrolünün idrakinden oluşan siyasi yönü de öyle. MK sağlam bir ideolojik görüşe dayalıdır.

Bu durum gruba oldukça esneklik ve canlılık verdi ve onu 80 sene fazla bir süreden bu yana gelişmek ve fikri ve siyasi meydan okumalara karşı koymak üzere daha istekli yaptı. İhvan tarihinin 1930'lardan 1970'lere kadarki ilk safhasında grubun siyasi yaklaşımı demokrasiden ziyade meşrutiyete (anayasacılığa) yakındı. Ama İhvan içinde, 1980'lerin başlarında Mısır ve diğer Arap ülkelerinde demokratik seçenikle ilgili ciddi tartışmalar yaşandı. Bu tartışmalar, 1990'ların ortalarında, siyasi çoğulculuğu ve iktidarın barışçı şekilde değiştirilmesiyle siyasette kadının rolünü tanıyan siyasi çalışma belgesi yayımlanmasıyla neticelendi.

Modern bir devlet içinde Şeriat kanunlarının tatbik edilmesi meselesi, son zamanlara kadar MK için bir seçenek olarak kalsa da İhvan'ın bu sistemin karmaşıklığının farkında olması ve küresel dengeler, devrimler sonrası dönemde bu görüşün grup içinde zayıflamasında önemli rol oynadı. MK hiç belirli bir proje ortaya koymaz, bunun yerine sürekli duruma göre değişen ve gelişen fikir ve görüşler ortaya atarken muhtemelen biz yine MK'nin siyasal İslam'ı temsil eden başlıca kuruluş olduğunu söyleyebiliriz.

Üçüncü sebep, MK'ye karşı savaşa liderlik eden kampın yapısıyla ilgilidir. Bunlar da Arap milliyetçisi grupların kalıntıları, Arap iş adamları ve liberaller, özellikle petrol ülkeleri hükümetleri olmak üzere az sayıda Arap hükümeti ve Arap ülkelerinde bir kısım güvenlik, ordu, yargı ve medya kuruluşunu ihtiva eder.

Bu gruplardaki problem, öncelikle bunların bir halk tabanına sahip olmamaları ve halkla ilişkilerinin seçkinci olmasıdır. İkinci olarak bunlar yolsuzluk, ülke zenginliklerini yağmalama ve insan haklarını ihlalle suçlanırlar. Üçüncüsü, bunlar son bir asrın tamamında iktidardadırlar ve gücün bunlar tarafından kontrol edilmesinin sonucu, büyük bir felaket olmuştur. İnsanlar bunların otoritesini kabul edemiyor. Dördüncüsü, bunların İslamiyet'e bağlılıkları ve kendi değer ve geleneklerine saygıları hususunda halkın çoğunda derin bir şüphe var.

MK'yla savaş kapsamında devlet kurumları ülkedeki gençleri hapse atıyor, laik ve liberal sesler İslami değer ve geleneklere saldırıyor, geleneksel Arap rejimleri de kendileriyle halkın arasındaki arayı daha da açıyor. Kısacası, bu kamp hem bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi verdiği, reform çağrısı yaptığı hem de kökleri halkın her seviye ve sınıfına dayanıp halka hizmet konusunda da uzun bir geçmişi olduğu için yüksek bir manevi zemin üzerinde duran bir gruba savaş açmak için yeterli meşruiyete sahip değildir.

Ama bu, savaş İhvan üzerinde iz bırakmayacak anlamına gelmiyor. Kuvvetle muhtemeldir ki iz bırakacak. On binlerce üyesi hapsedildiği, binlercesi de kendisini sürgünde bulduğu zaman, yüzlerce yardım kuruluşu ve özel okula el konulduğu, üniversitelerde profesörlerin görevden alındığı, binlerce profesyonel işlerini kaybettiği

zaman, onlarca yıldır özgürce ve kanunlar dahilinde faaliyet gösterdikten sonra Batılı ülkeler bu gruba baskı yaptığı zaman ve gruba ait partiler kendilerine karşı milyarlarca dolarlık petrol paraları akıtılarak yapılan komplolarla karşı karşıya kaldıkları zaman bu siyasal İslam grubu elbette bunlardan etkilenecektir, bunda hiç şüphe yoktur. Ama savaş, bu gruba karşı komplolar kuran hükümetler ve devletler üzerinde daha da büyük etki bırakacaktır. Bu etkiler iç bölünmenin derinleşmesi, istikrarı kaybetmek, kalkınma ve büyüme ruhunda azalmadan başlayarak meşruiyetin temellerinin aşınmasına kadar gidecektir.

Kaynak: Middleeastmonitor.com

Dünya Bülteni için çeviren: Mehmet Şeyhoğlu

Mısır'da darbeden sonra İhvan'ın sosyal yardımları

Steven Brooke

3 Temmuz 2013'te seçilmiş cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin devrilmesi, Müslüman Kardeşler'le Mısır'daki yeni askeri rejim arasında aleni bir siyasi savaş başlattı. Büyük ihtilafın bir parçası olarak rejim, İhvan'ın ülke çapında yaygın sosyal yardım ağının kökünü kazımak için fazla bilinmeyen bir gayretin içine girdi. Bu yazı rejimin İhvan'ın sosyal hizmetler ağına, özellikle de onun okul ve tıbbi tesislerine karşı faaliyetlerini anlatıyor.

Mısır'da İslamcılar (diğer çoğu grupla birlikte) hep siyaset, medya ve dini aktivizmden uzak tutulmuştu. Şimdi rejim, sosyal faaliyetleri de devre dışı bırakıyor, ona organize olmak için sadece sokak eylemciliği kalıyor. Günümüzde Mısır'da sokak protestoları tehlikeli derecede artıyor. Barışçı protestolarla şiddet olayları arasındaki çizgi giderek bulanıklaşıyor.

Rejimin İhvan'ın sosyal yardım ağına yaptığı baskılar uzun vadede bu kurumun uzlaşma, kanunlara uyma şeklindeki yaklaşımını tehlikeye sokar. İhvan, tarihi olarak sosyal yardım sağlama faaliyetlerini devletin yardımlarını tamamlayıcı ve neticede ona bağlı olarak yapmıştı. Bu kurumlara karşı son hukuki mücadeleler, İhvan'ın sosyal hizmetlerini yeraltına çekebilir, onu daha ademimerkeziyetçi ve muhtemelen devrimci istikamete yöneltebilir. Bu arada, tüm böl-

gede görülen Selefi-Cihatçı gruplar, sosyal hizmet sunmanın mevcut devletlerin meşruiyetine karşı koyacak bir mekanizma olduğunu gösteren modeller ortaya koyuyorlar. Tüm bu iç ve dış baskılar, İhvan'da eskilere dayanan kanunlara uyma yaklaşımına güçlü bir darbe indirebilir.

Rejimin stratejisi

Eylül 2013'teki bir mahkeme kararı, rejimin Müslüman Kardeşler'in sosyal yardım ağına karşı harekete geçmesi için hukuki mesnet teşkil etti. Kahire Acil Durumlar Mahkemesi, o kararda Müslüman Kardeşler'in terör örgütü olduğuna hükmetti. Mahkeme, eş zamanlı olarak, İhvan'ın fiziksel ve mali varlıklarına el koyma ihtimalini değerlendirmek üzere bir soruşturma komisyonu kurdu. Komisyon, Aralık 2013 sonunda İhvan'ın mal varlığıyla ilgili ön soruşturmasını tamamladı. Kısa süre sonra da gruba bağlı sosyal hizmet kurumlarıyla ilgili listeler basına sızdı. İlk listede Mısır'da 27 vilayete yayılmış birbirinden ayrı 1142 kurum yer aldı. Bunlar arasında hem Müslüman Kardeşler'le net bir şekilde irtibatlandırılan kurumlar hem de komisyonun İhvan'ın üzerinde geniş tesirinin olduğu ya da İhvan tarafından kontrol edildiğine hükmettiği kurumlar vardı. Bunlar arasında özellikle El Camia El Şeriyeye ve Ensar El Sünne gibi yaygın İslami kuruluşların yerel şubeleri dikkat çekti. Bu sırada Mısır gazeteleri de Müslüman Kardeşler'le bağlantılı 87 okulla ilgili liste yayımladı. Hem bu kurumlar hem de okullar hemen varlıklarının dondurulması, soruşturmanın derinleştirilmesi ve muhtemelen varlıklara el konulmasıyla karşı karşıya kaldı.

Bu ağın mevcut şekliyle devamının, rejim için kabul edilemez riskler barındırdığı görülüyor. Onlarca yıldır İhvan'ın sosyal hizmet

ağı Mısır'da şehir ve köylere derinden nüfuz etmiş halde. Bu durum harekete büyük destek kazandırıyor ve minnet duyulmasına yol açıyor. Bu ağ, var olmaya devam ettikçe Mısır'ın yeni idarecileri için potansiyel muhalefet merkezi olarak görev yapacaktır. İhvan, kaynaklarını Mısırlıların gündelik meselelerine yardım için kullanarak destek kazanabilecektir.

Mısır'ın yeni idarecileri, İhvan'ı bastırma arzularıyla toplumsal istikrarı muhafaza etme gereğini dengelemek için yeni yönetim ekipleri tayin ediyorlar. Tesisleri denetleyecek bu kişiler, bürokratlar ve güvenlik kuvvetlerinden oluşuyor. Yönetim ekipleri hastane hastane dolaşp denetleme yaparken rejim yetkilileri de tesislerin kapatılmayaacağını, tesislerdeki kalitenin zarar görmeyeceğini vurguluyorlar.

Sivil toplumun ötesinde, grubun iktisadi teşebbüsleri de hedef alınıyor. Grubun siyasete katılımı engellendi, İhvan'ın iddia edilen tesirlerinin ortadan kaldırılması için dini eğitim ve araştırmalar sahasında da sıkı denetimler gerçekleştiriliyor. Tüm bunlar, İhvan'ı Mısır siyasetinin dışında tutup yabancı bir kuruluş olarak karalamak için yapılan etkileyici kampanyalar arasında gerçekleştiriliyor.

Aşağıdaki bölümler, rejimin İhvan'ın sosyal hizmet ağına karşı mücadeleyi nasıl verdiğini özellikle İhvan bağlantılı iki büyük grubun akıbetini inceleyerek detaylı bir şekilde anlatıyor. İlk bölümde Müslüman Kardeşler'in en büyük kuruluşlarından İslami Tıp Derneği inceleniyor. İkinci bölümde ise rejimin İhvan'ın okullarını kontrol etme çabaları ele alınıyor.

İhvan'ın hastane ağı

Ünlü Müslüman Kardeşler lideri Ahmed El Malt, 1977'de İslami Tıp Derneği'ni (İTD) düşük maliyetle kaliteli tıbbi hizmet vermek için

kurdu. Kuruluş hızla büyüdü. Askeri darbe öncesinde derneğin 22 hastanesi, yedi özel tıp merkezi (dört diyaliz merkezi, bir oftalmoloji merkezi, bir doğum kliniği, bir de özel ihtiyacı olanlar için merkez) vardı. İTD, İhvan'ın organize sosyal hizmet kurumlarının en büyüğü ve en eskisidir.

3 Temmuz'dan kısa bir süre sonra, güvenlik kuvvetleri, kayıtlı olup olmadıkları, evraklarının güncel olup olmadığını tespit için her bir İTD tesisini ziyaret etti. İTD ayrıca, yönetim kurulunda Müslüman Kardeşler'in önde gelen üyeleriyle bağlantısını kesmek zorunda bırakıldı.

Aralık 2013'te mevduatları dondurulacak İhvan bağlantılı kuruluşlar listesinde İTD de vardı. Kısa bir süre sonra İTD devletin El Ahram gazetesinin ilk sayfasına ilan vererek faaliyetlerine izin verilmesini istedi. Mevduat dondurmanın İTD'nin faaliyetlerini ne kadar etkilediği açık değil.

Rejim 2015'in başında İTD'nin kontrolünü resmen ele geçirdi ve mevduatlarına el koydu. Hastanelerin yönetimleri feshedildi, yerlerine rejim yanlısı yöneticiler getirildi. Rejime göre İTD'nin paraları "terörizmi desteklemek" için kullanılıyordu.

Müslüman Kardeşler'in okulları

İhvan'ın özel okul ağı, grubun geniş çaplı sosyal hizmet şebekesinin ikinci sütunu olarak hizmet görüyor. Eylül 2013'te Müslüman Kardeşler'i terör örgütü olarak ilan eden mahkeme kararı, İhvan'ın okullarını kontrol altına alması için rejime hukuki dayanak oluşturdu. Önce bu okullar bir tür kayyumlukla yönetildi ama Eğitim Bakanlığı komisyonuna bağlı olarak faaliyetlerine devam etmesine müsaade edildi. Daha sonra İhvan'a bir başka tahkir unsuru olarak okullar "30

Haziran okul komisyonu” yetkisi altına yerleştirildi.

Rejimin asıl şikâyeti, İhvan’ın bu okulları asker ve polise karşı şiddete teşvik için kullandığıydı. Bazı durumlarda güvenlik kuvvetleri okullara doğrudan müdahale etti ve rejime karşı saldırıları organize ettiği ya da saldırılarda kullanılmak üzere eleman devşirdiği suçlamalarında bulunduğu kişileri gözaltına aldı. Bu okullar ise haklarındaki suçlamaları reddetmekle kalmayıp soruşturmalardaki saçmalıklara da işaret ediyorlar. Örneğin, Asyuit’te Hira okulu yöneticisi, sınıfta Şirinler’le ilgili bir okul karikatüründe dört parmağın kaldırılmış olmasını rejimin “Rabia” işareti olarak algılayarak okulun rejim karşıtlığı yaptığını delil gösterdiğini ifade etti.

Müslüman Kardeşler’le bağlantılı olmalarına rağmen çok sayıda okul sahibi, Eylül 2013 kararına istinaden rejimin şahsi mülklerine el koyabileceği iddiasına karşı çıktı. Bazı okullar da Aralık 2013’teki, Müslüman Kardeşler’le bağlantılı olduklarına dair karara karşı koydu ve başarı sağladı. Bunların okulları asıl sahiplerine iade edildi.

Rejim, Ocak 2015’te İhvan’ın okullarını kontrol altına alma çabalarına temelden yeniden başladı. İlk adım olarak, tüm okulların yönetimlerine yeni yöneticiler atayarak sürece “yeni kan” zerk etmeye başladı. Eğitim Bakanlığı yetkililerine göre, bu kampanya süratle sonuç verdi. Şubat 2015’te Eğitim Bakanı İhvan’ın okul ağının “yüzde 85 kontrol altında” olduğunu iddia etti.

Rejimin İhvan’ın eğitim ağını düzene sokma teşebbüslerinin, yeni terörle mücadele kanunu sebebiyle iyice ivme kazanması bekleniyor. Mısır cumhurbaşkanı şubat sonunda kamu düzeni için tehdit olarak görülen grubun mevduatlarına el konulması için Mısır yetkililerine geniş yetkiler veren bir dizi kanun imzaladı. Rejim, bu

kanunları uygulamakta hiç gecikmeyerek mart ayında Müslüman Kardeşler'in önde gelen 18 üyesini belirledi ve bunların mevduatlarına el koydu.

Sosyal hizmet sağlamanın alternatif yolları

İhvan'ın sosyal hizmet sağlama yaklaşımının önemli bir özelliği, mevcut devletle uyum içinde olmaktır. Bu yaklaşımın zayıflamasıyla Selefi cihatçı grupların yaklaşımı öne çıktı. Bunlar mevcut devletle yarışarak, ona karşı koyarak sosyal hizmet sunarlar.

Selefi cihatçılar son zamanlarda sosyal hizmet sunma kabiliyetine büyük önem vermeye başladılar. Arap Yarımadası'nda El Kaide örgütünün lideri Nasır El Vuheyşi'nin Mali'deki muhatabına yazdığı mektup bu konuda iyi bir örnektir. Vuheyşi, sosyal hizmetin ehemmiyetiyle ilgili şu tavsiyede bulundu:

Gıda, elektrik ve su gibi günlük ihtiyaçlarında yardımcı olarak insanların gönlünü kazanın. Bu ihtiyaçların karşılanması insanlar üzerinde büyük etki bırakacak, onların bize sempati duymasını sağlayacaktır. Biz Yemen'deki kısa tecrübemizde bunu gözlemledik.

Selefi cihatçı sosyal hizmet sağlama yaklaşımı Mısır'da yeni değil. 1990'ların başında Cemaat-ül İslamiye Giza'da İslam Emirliği kurmuş, bölge halkı için sosyal yardım ağı tesis etmişti. Mısır hükümeti, meşruiyetine yönelik bu meydan okumayı önledi ama ülkedeki son isyanlar yeniden sosyal hizmet sunmaya başlamaları için Selefi cihatçılara yeni fırsatlar oluşturdu.

Sonuç

Yukarıda bahsedildiği gibi, son iki senedeki olaylar, sosyal yardım faaliyetlerinde bulunabilmesi için İhvan'a tüm hukuki yolları kapattı. Bu durum şiddete vurgu yapan alternatif modellerin cazibesini

artırıyor. Bunlar arasında Selefi cihatçı grupların sosyal yardımları mevcut rejimlerin meşruiyetine karşı bir vasıta olarak kullanmaları özellikle önemlidir. IŞİD bu konuda Irak ve Suriye’de başarılar elde ederken bölge boyunca benzer hareketlerde de başarı kaydedildi. Mısır’ın geçmişinde de buna dair örnekler var. Mısır’ın eskiye dayanan sosyoekonomik zorlukları da bu hareketlere sosyal ve siyasi güç kazanma fırsatı veriyor.

Neticede, rejimin vatandaşların güvenlik taleplerini kaale almaksızın sosyal yardım sağlayıcılarını hedef alması, İslamcı sosyal hizmet aktivizminin geleceğiyle ilgili ilmi tartışmalarla sonuçlanabilir. Diğer bir deyişle, Mısır’da mevcut gidişat devam ederse bu, muhtemelen otoriter rejimi devirebilecek son derece radikalleşmiş küçük bir Müslüman Kardeşler grubu ya da büyük bir cihatçı saldırısı olmayacak. Aksine bu, onlarca yıldır liderlerinin hep daha fazlasını verip daha azına razı olmalarını tavsiye ettiği politikaları takip eden Mısır vatandaşlarını da ihtiva edecek büyük bir ayaklanma olacaktır.

Kaynak: Brookings Institution

Dünya Bülteni için çeviren: Arif Kaya

İhvan şiddet sarmalına girerse..

Akif Emre

Tahrir’de başlayıp Mübarek iktidarının sonunu getiren gösterilerin üzerinden tam dört yıl geçti. Mısır bu dört yıl içinde dört cumhurbaşkanı değiştirdi. Mübarek’in oğlunu yerine hazırlamaya başladığı dönemde patlayan gösteriler kendisinin koltuğunu terk etmesiyle sonuçlandı. Geçici yönetimin ardından tarihinin ilk serbest cumhurbaşkanlığı seçimini yapan Mısırlılar ezici olmasa da demokratik çoğunlukla İhvan adayını iktidara taşıdı. Müesses nizamın tüm kurum ve kadroları, hukuku işlerken yapılan değişikliğin devrim olduğunu düşünen Mısırlılar ve özellikle İhvan üyeleri kıyasıya yanıldıklarını bir yıl geçmeden anladılar. Suudi destekli askeri darbe halkın seçtiği Mursi’yi alaşağı edecek ve baskı ve sindirme dönemi tekrar başlayacaktı.

İhvan’ın Mısır’daki tarihi deneyimi, Ortadoğu’daki İslami hareketleri şu ya da bu şekilde etkilemiştir. Tahrir gösterileri başladığında başlangıçta ürkek görünen İhvan yönetiminin tavrı çok anlaşılır bir tutumdu ve her değişim talebinin gündeme geldiğinde rejimden sürekli dayak yiyen bir örgüt olarak yoğurdu üfleyerek yiyordu. Zaman zaman uzlaşarak ama her zaman illegal sayılarak, görünmeyen etkisini sürdüren İhvan için Arap Baharı yeni bir deneyim oldu. Bunun çok iyi değerlendirebildiği söylenemez.

Sonuçta kısa süreli iktidarı altüst olacak, zindanlara atılan ve meydanlarda kurşunlanan kitleler kalacaktı. Bu süreçte dikta rejiminin ne kadar zalimleşebileceğinin ve statükoyu muhafaza etmek adına evrensel ilkeleri tekelinde bulunduran Batı’nın, diğer İslam

ülkelerinin buna nasıl da sessiz kalabileceğinin ibretlik görüntüleri sergilendi. İlk kez yasal partileşen İhvan kapatıldı, yasadışı ilan edildi, daha sonra terörist örgüt kapsamına alındı, üyeleri tutuklandı. Bu baskıya karşı çıkan meydanlardaki binlerce gönüllü kurşunlandı.

Bu zamana kadar İhvan çatışmaya girmeden sadece gösterilerle yetindi. Bu bile binlerce insanın katledilmesini engellemedi. Zaten İhvan'ın uzun tarihinde şiddetten çok pasif direniş daha öne çıkmıştır. Bu nedenle bazı şiddet taraftarı gruplar İhvan'dan zamanla kopacak, başka mecralara kayacaktır.

Nerdeyse yüz yıla yaklaşan tarihi ile, din anlayışı, siyaset ve toplum okuması ile belli bir çizgiye oturan İhvan, Ortadoğu'yu etkileyen farklı hareketlerle temas etse de onları taklit etmeye yönelmemiştir. Mesela İran devrimi dünyada önemli etkiler yaparken İhvan mesafeli konumunu sürdürmüş, takdir etse bile taklit etmemeyi yeğlemiştir. Tabii, bu salt örgütsel rekabetle açıklanabilecek bir tutum değil, daha derinlerde siyaset, toplum tasavvurları, din anlayışı gibi faktörlerin iç içe geçtiği bir stratejiyle alakalıydı.

Mısır'da Sisi darbesinin bu ülkeye maliyeti hayli ağır oldu. Yönetim krizi demir yumrukla halledilmiş gibi görünse de toplumu ortadan bölen, üstelik taraflar arasına kanın girdiği bir bedel söz konusu. Süreç henüz bitmedi; üstelik gittikçe daha da şiddet içeren bir döneme evriliyor.

Bu noktada Türkiye deneyimi bağlamında bir hatırlatmanın anlamlı olduğu muhakkak: Post-modern darbe sonucu Refah Partisi kapatıldığında ortamın ne kadar gergin olduğunu o günleri yaşayanlar hatırlayacaktır. Bu süreçte Erbakan'ın tavrı Türkiye'deki oluşumun diğer bölgelerden farkını ortaya çıkarır. Siyasi partinin kapatılmasının "tarihin akışı içinde bir nokta" olduğunu söyleyerek kitlelerin muhtemelen kanla sonuçlanacak bir şiddet gösterisine meydan vermemesi altı çizilecek bir tutumdur.

Türkiye'deki İslami hareketlerin şiddete kapılmadan uzun soluklu bir yürüyüşü tercih etmeleri, sosyolojik ve tarihi faktörler göz önüne alınmadan anlaşılabilir. Her ne kadar bölgede ortaya çıkan modern şiddetin din anlayışı ile açıklanma biçimi olsa da bu topraklarda sömürgecilik deneyiminin yaşanmamış olması, kendine güvenin, bu ülkeye dair aidiyet duygusunun, sahicilik ilişkisinin daha güçlü olmasının belirleyici olduğu muhakkaktır.

İhvan bu zamana kadar şiddet içermeyen pasif gösterilerle askeri cuntaya karşı durdu. Ne var ki devrimin yıldönümü vesilesiyle yapılan kitlesel gösterilerde polis yine kan akıtırken ilk kez göstericiler şiddete başvurabileceğinin emarelerini gösterdi. Bu zamana kadar yüz binlerce kişinin meydanlara döküldüğü gösterilerde şiddetten uzak tutabilen İhvan bu tavrından vaz mı geçti?

Son olaylarda ilk kez otobüsler yakıldı, küçük de olsa bombalama gerçekleşti. Bu kadar geniş kitlesel olaylarda her zaman rastlanabilecek kontrol dışı eylemler bu kez başka gelişmelerin habercisi olabilir. İhvan'a yakın yurtdışından yayın yapan televizyon kanallarının göstericilere artık polise karşı direnmelerini telkin eden yayınlar yapmaları, eğer İhvan yönetiminin bilgisi dahilinde ise, bu değişikliğin işaret fişeğidir.

Henüz yönetimden bu yönde bir açıklama gelmediği için, bir strateji değişikliği hükmünü vermek için erken. Ancak pasif direnişten, dışı bir mücadeleye geçilmesi Mısır'ı çok daha derinden sarsacak. Dahası marjinal gruplarla sınırlı şiddet yaygınlaşırsa bunun sonuçları tahminlerden çok büyük olacaktır.

Mısır cuntasının İhvan'ı adeta kıyamete zorlayan uygulamalarının bedeli ağır olabilir. Hem zindanlarda hem meydanlarda kırıma uğrattığı bu geniş toplumsal yapıya karşı husumeti sona erdirecek bir çıkışın bulunması gerekir.

Suudi Arabistan İhvan'a karşı yumuşuyor mu?

Ali El Arian

Suudi Arabistan son birkaç haftada Müslüman Kardeşler'le irtibatlı bazı liderleri konuk etti. Bu konuklar arasında Tunus'ta En-Nahda partisinin lideri Raşid Gannuşi, Yemen'de İslah Partisi lideri Abdülmecid Zindani ve Filistin direniş grubu Hamas'ın lideri Halid Meşal de vardı.

Suudi idareciler Mısır'da Müslüman Kardeşler'in taraftarlarının vahşi şekilde bastırılmasına tüm güçleriyle destek verdikleri için bu tür görüşmeler birkaç sene öncesinde düşünülemezdi bile. Krallık, Mart 2014'te Müslüman Kardeşler'i "terörist" örgüt olarak ilan etmişti.

Ama Kral Abdullah'ın ocakta ölmesiyle tahta Suudi Kralı Selman'ın çıkmasını müteakip, Suudi politikasının İhvan'a ve onun bölgedeki bağlı kuruluşlarına karşı tam kapsamlı savaştan çıktığı ve İran'ın arttığı söylenen bölgesel tehdidine odaklandığı görülüyor.

Bu politika değişikliği, Selman'ın tahta çıkmasından hemen sonra, zamanın Dışişleri Bakanı Suud El Faysal'ın, hükümetin "Müslüman Kardeşler örgütüyle değil örgütteki belli üyelerle problemi olduğunu" söylemesiyle ortaya çıktı.

İnternet dergisi Jadaliyya'nın başyazarlarından Muin Rabbani, Al Jazeera'ya yaptığı açıklamada, "Abdullah yönetiminde, siyasi katılım ve seçimle meşruiyet elde edilmesi çağrılarında bulunan, belki de Müslüman Kardeşler'in bu konuda en iyi örneği oluşturduğu Sünni İslamcılık, varoluşsal bir tehlike olarak görüldü. Zira bu, Suudi devleti için farklı bir İslamcı siyaset modeli ortaya koyuyordu" dedi.

Rabbani, Selman'ın İran'ın Batılı güçlerle nükleer bir anlaşma imzalamasının arefesinde ve İhvan'ın önemli yenilgilere maruz kalmasını takiben iktidara gelmesiyle "Suudi Arabistan'da daha önceki krallık el değiştirmelerinde olduğundan çok daha önemli bölgesel politika değişiklikleri meydana geldiğini" söyledi.

Önemli politika değişikliklerinden biri, Yemen konusunda oldu. Yemen, Husi hareketinin (Şiiliğin Zeydi fırkasına bağlı olan bu hareket, çoğu medya uzmanı ve hükümet yetkilisi tarafından İran'daki Şii hükümete yakın olmakla tarif ediliyor) nüfuzunu Yemen çapına yayması ve sonunda eylül ayında başkent Sanaa'yı ele geçirmesiyle Kral Selman için öncelikli bir mesele haline geldi.

Suudiler o zamandan beri İran'ı hem askeri hem de mali olarak Husileri desteklemekle itham ediyorlar. Suudi Arabistan ve müttefikleri tarafından marttan bu yana Yemen'de icra edilen savaş, çoğu yorumcu tarafından Yemen'deki iç dinamiklere rağmen "iki bölgesel güç arasında "vekalet savaşı" olarak nitelendiriliyor.

Aslında Suriye'de İran destekli Esad rejimiyle Körfez'deki Arap ülkeler ve Batı tarafından desteklenen isyancı gruplar arasında yapılmakta olan savaşla Yemen ve Irak'takilerle mezhepçi yapıdaki ihtilaflar giderek yayılıyor.

Bu bağlamda Suudi Arabistan'ın Müslüman Kardeşler ve bağlı kuruluşlarına karşı bariz yeni politikası kolayca anlaşılabilir: İran ve müttefiklerine karşı ittifak oluşturmak.

Georgetown Üniversitesi'nde misafir siyaset bilimi profesörü Emad Shahin'e göre, "Özellikle Müslüman Kardeşler olmak üzere ılımlı ve ana akım siyasi İslam'ın bastırılmasıyla oluşan boşluk IŞİD gibi gruplar tarafından dolduruluyor" ve bu durum, Suudi Arabistan'da İran tarafından teşkil edildiği düşünülen tehdit algısına ek olarak bu ülkenin IŞİD'le savaş için belli Sünni gruplarla yakın-

laşma kurma arzusuna katkı yapıyor.

İhvan da Suudi Arabistan'ın bu yaklaşımına karşılık veriyor görünüyor. Son birkaç yılda bölgede kendilerine karşı alınan saldırgan tedbirlere Suudi Arabistan tarafından verilen desteğe rağmen, Mısır'daki Müslüman Kardeşler, Hamas, Yemen'deki İslah Partisi ve bölgedeki diğer İslamcı gruplar, Suudiler ve Arap müttefikleri tarafından Yemen ve Husi hareketine hava bombardımanına destek vermede fazla gecikmedi.

Müslüman Kardeşler'in Yemen'deki kolu İslah Partisi'nin liderleri o zamandan beri düzenli olarak Riyad'da toplantılar yaptılar. Suudi Arabistan eski Yemen Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih'i desteklediği ve iki taraf arasında eskiden beri anlaşmazlık olduğu için bu durum açık bir politika değişikliğine işaret ediyor.

Meşal'in son ziyareti de önemli bir adımdır. Özellikle de Kral Abdullah'ın iktidarının son günlerinde siyasi faaliyetlerde buldukları gerekçesiyle Hamas'ın sekiz üyesinin aniden tutuklanması sonrasında, Suudilerin de Mısır'ın yolundan gideceği ve grubu hedef alacağı düşünüldüğünde... Meşal'in ziyaretinden bir iki gün sonra Hamas üyeleri hapisten çıkarıldı.

Tahran Üniversitesi dünya araştırmaları fakültesi dekanı Muhammed Marandi'ye göre, İran basınında Suudi Arabistan'la yakın ilişkiler sebebiyle Meşal ve Hamas'a yapılan hücumlara rağmen, "İran Meşal'in Suudi Arabistan ziyaretini fazla ciddiye almıyor. Onlar, Hamas'ın Suudi Arabistan'dan herhangi bir askeri destek alamayacağını biliyorlar. Hamas'ın İran'a ve İran'ın desteğine muazzam derecede ihtiyacı var."

Marandi ayrıca Hamas'ın askeri kanadının Tahran'a çok yakın

olduğunu, Filistinli grubun siyasi bölümünde ise Riyad'la daha yakın bağlardan yana olan üyeler olduğunu belirterek, görünüşe göre Hamas içinde bir bölünme olduğunu sözlerine ekledi.

Hamas, Suriye'de iç savaş patlak verdiği gibi, hep Filistin meselesini ilgilendirmeyen bölgesel ihtilaflara karışmama şeklinde bir tavır benimsemiş olmasına rağmen, grup içindeki siyasi liderler, Yemen'de Suudi Arabistan liderliğindeki savaşı desteklemek için kendilerini baskı altında hissetmiş olabilirler.

Shahin, Al Jazeera'ya, "Müslüman Kardeşler şimdi, kendilerine karşı alınan acımasız önlemlerin tesirlerini azaltmak ya da bunu asgariye indirmek için, her türlü yakınlaşma ve arabuluculuk vasıtalarını kullanacak bir pozisyonda olacak" dedi.

İhvan'ın Suudi hükümetleriyle ilişkisi tarihi olarak hep bir şeye bağlı olmuştur: Suudilere. Shahin, iki taraf arasında ne zaman ilişkiler kötü olsa bunun Hamas'tan değil Suudilerin bu grupla ilişkileri soğutmasından kaynaklandığı görüşünde.

Shahin, "Aralarındaki ilişki baskıyla müsamaha arasında gidip geliyor" dedi. "Müslüman Kardeşler çoğu zaman baskı altında kalmış bir örgüttür ve bunlar için hep örgütün bekası öncelikli olmuştur. Devlet olmayan bir aktörden aktif bir dış politika beklemek çok zordur."

Ama Mısır'daki Müslüman Kardeşler'in üst düzey mensubu Amr Darrag, Meşal ve Gannuşi gibi Müslüman Kardeşler'le irtibatlı liderlerle Suudi yetkililer arasındaki görüşmeleri "çok olumlu bir adım" olarak gördüğünü dile getiriyor ama halen bunların "Suudilerin [genel olarak İhvan'a karşı] politikasında tam bir değişiklik olduğunu gösterdiğine" inanmıyor.

Shahin ve Darrag, ayrıca Suudi Arabistan'ın Müslüman Kardeşler'e olan tavrının her zaman bütüne yönelik olmadığını vurguladı. Bu da Suudilerin genel olarak Yemen, Suriye, Libya ya da diğer yerlerde Müslüman Kardeşler'le irtibatlı gruplarla olan ilişkilerine kendi çıkarlarına bağlı olarak ayrı ayrı vakalar temelinde baktığı anlamına geliyor. Suudi Arabistan bu konuda Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden farklıdır. Bu ülkeler İhvan'la irtibatlı her gruba karşı sert bir tutum takınmıştır.

Ama Arap dünyasındaki son gelişmeler, sadece Suudilerde değil İhvan'da da küçük ama kayda değer bir tavır değişikliğine işaret ediyor.

Libya'da Libya Müslüman Kardeşleri'nin siyasi kolu Adalet ve İnşa Partisi'yle ilgili sürpriz bir gelişmeyle Fas'ta Libya'daki iki ana muhalif grup arasındaki görüşmelerde bir belge imzalandı.

Belge Trablus'taki hükümete muhalefet eden Tobruk hükümetiyle Libya'da Müslüman Kardeşler ve bağlı kuruluşlarına karşı savaş başlatan isyancı Libyalı General Halife Hafter'in ordusunu meşrulaştırdı. Hafter, askeri desteğinin büyük bölümünü Mısır ve BAE hükümetlerinden alırken, Suudiler de Libyalı General'in savaşını desteklemede önemli bir rol oynadı. Suriye'de de son aylarda muhalif grupları Fetih Ordusu diye tek bir çatı altında toplama çabaları oldu.

Rabbani'ye göre, Suriye'deki isyancı grupların karşı karşıya kaldığı asıl mesele organize olma ve birlik oluşturmaktır. Grupların belli bölgelerden olması ve bunlardaki milli vizyon eksikliği göz önüne alındığında bu zavallı gruplar yabancı destekçilerine boyun eğiyor ve Suriye hükümeti kadar birbirleriyle de çatışma içine giriyor.

Rabbani, Al Jazeera'ya "Daha önce Katar, Türkiye ve Suudi Ara-

bistan bu gruplar üzerinde nüfuz elde etmek için yarışlıyordu. Şimdi Türkiye Suudi engeli olmadan bu grupları tek bir şemsiye altında toplamak için girişim başlattı. Böyle bir şey bir sene önce hemen hemen imkansızdı" dedi.

Suudi Arabistan'ın daha önce Türkiye'nin Suriye'deki nüfuzunu kırma politikası, daha büyük öncelikler için geri plana atılmış görülüyor: Esad'ın kazanımlarını kesmek, İran'a meydan okumak ve dünyaya birleşik bir Esad karşıtı cephe sunmak. Bu yüzden Suriye muhalefetine önemli bir kısmını teşkil eden El Kaide bağlantılı El Nusra Cephesi, Fetih Ordusu altında Batılı ülkeler için daha hazmedilir hale getirildi.

Bu arada Mısır'da ülkenin lideri Cumhurbaşkanı Abdülfettah El Sisi'nin, Suudi Arabistan'ın İhvan bağlantılı kuruluşlarla ilişkilerinin yumuşamasından çok rahatsız olduğu görülüyor. Sisi'nin en hararetli destekçilerinden tecrübeli gazeteci Muhammed Hasaneyn Heykel, geçenlerde verdiği mülakatta, Suudi Arabistan'ın Yemen ve Suriye'deki politikalarını yerdı, İran ve Hizbullah'ın politikalarını savundu.

Mısır'da ordunun politikalarına bağlılıkları ve Sisi'ye olan aleni övgüleriyle bilinen medyanın ileri gelenleri de Suudi rejimine ve onun son dış politikalarına sert ifadelerle saldırılar başlattılar.

Mısır hükümeti de geçenlerde Husi hareketinin mensuplarına Kahire'de sempozyum düzenleme ve Yemen'de Suudi liderliğindeki koalisyon tarafından işlendiği iddia edilen zulümlere dair fotoğraf sergisi açma izni verdi. Bu taktik değişikliği, Mısır'ın Suudi Arabistan'ın "teröre karşı savaş"ının artık İhvan ve bağlı kuruluşlarıyla değil daha ziyade bölgede IŞİD ve Şii hareketleriyle ilgili ol-

masından duyduğu açık öfkeyi gösteriyor. Mısır'da bu konudaki ihtilaf dinecek gibi görünmüyor. Bu yüzden, yorumculara göre Suudi Arabistan'ın olaya müdahale etmesi muhtemeldir ki bu da Sisi'nin geleceği için kötü olabilir.

Shahin, "Mısır'da Müslüman Kardeşler'in çoğunluğu, Sisi'nin de içinde olacağı bir gelecek tahayyül etmez. O, kutuplaştırıcı bir isimdir. Aynen [eski Cumhurbaşkanı Muhammed] Mursi'nin yeniden göreve getirilmesi çağrılarının da kutuplaştırıcı bir mesele olması gibi" dedi.

Shahin'e göre, "İki tarafın da bu çıkmazın ötesine geçmeye ihtiyacı var" ve Suudilerin böyle bir gelecek için rol oynaması mümkündür. İlginçtir, isimlerinin açıklanmaması şartıyla Al Jazeera'ya konuşan kaynaklar Sisi'nin İslamcı hareketi bastırmasının en hararetli destekçilerinden BAE'nin de Sisi'siz bir gelecek düşünüyor olabileceğini ifade ettiler. Yine de bu kaynaklar, BAE'nin Mısır ordusuyla yakın bağlarının güçlü olarak kalmaya devam ettiğine işaret ettiler.

Müslüman Kardeşler ve bağlı kuruluşları, İranlılara meydan okuyacak bir cephe ortaya koymak için Suudilerle top çevirirken İhvan'ın bunun karşılığında bir şey alıp alamayacağını ya da ne alacağını bekleyip görmek gerekiyor.

İhvan'a bağlı çeşitli kuruluşlar tarafından yapılan bu siyasi manevraların, bazı liderlerinin savunduğu üzere siyasi olgunluk ya da akıllıca pragmatik hesaplamalar mı içerdiğini yoksa eleştirenlerin dile getirdiği üzere siyasi menfaatler ve çaresizlikten mi kaynaklandığını zaman gösterecek.

Kaynak: Al Jazeera

Dünya Bülteni için çeviren: Arif Kaya

Müslüman Kardeşler ve Suudi Arabistan

Mustafa Özcan

Katar'ı saymayacak olursak kimi Körfez ülkelerine göre düşmanlık tasnifinde, Müslüman Kardeşler birinci sırayı İran ise ikinci sırayı alıyor. Bu sıralamada İsrail kimilerine göre arka sıralara düşüyor. Dahi Halfan sıralamasına göre ise sıralamaya girmiyor bile. Dahi Halfan alarmcılık yaparak (Araplar buna tehvil diyor) Müslüman Kardeşlerin 2013 yılında Körfez ülkelerindeki rejimleri devireceğinden söz ediyordu. Ters oldu ve onlar Sisi gibi darbecilere arka çıkarak Müslüman Kardeşleri Mısır'da; merkez üslerinde devirdiler. Hatta İhvan yanlısı bütün rejimler tehlike altına girdi.

Değişim zinciri Katar ve Mısır'ı atlayarak Tunus'a kadar uzandı. Tunus hala selamete erebilmiş değil. Gazze ise kuşatma altında inliyor. Burada ise Dahi Halfan yerine Muhammed Dahlan görevli. Daha doğrusu Gazze ayağıyla daha fazla Muhammed Dahlan ilgileniyor. Kimi gazetelerin yazdığı gibi Mürsi'den sonra Gazze kıskaç ve ikili kuşatma altına alındı. Bir de terk söz konusu. Gazze İsrail'den sonra Sisi'nin de kuşatması altına girdi. Sürekli olarak sürtüşme hali yaşıyor. Buna mukabil, Suriye nedeniyle İran da Hamas'ı terk etti. Halit Meşal Katarlılar gibi yeni bir sifatah yapmak istedi ama İran' meşgulüz 'diye gerekçe göstererek randevu vermedi.

Meraklıları için Körfez ülkeleri ve Suudi Arabistan ile İhvan arasındaki ilişkiler yeniden gündeme gelmişti. Halbuki, 1952 sonrasında ortak düşman Nasır'a karşı Körfez ülkeleri Müslüman Kardeşleri arka çıkmış ve himayesine almıştı. Şimdi Sisi'nin şahsında ne ol-

muştı da Müslüman Kardeşleri terk ederek yeni dönemde Nasırcılara dümen kırmışlar veya dönmüşlerdi? Körfez İhvan hattında neler oldu ve ne değişti sorusuna cevap arayanlar çok.

Bunlardan birisi de ABD karşısında ulusalcıların refleksine benzeyen refleksler gösteren ve Sisi'yi destekleyen el Hayat yazarı Cihad el Hazin olup, ilişkilerin hikayesinin hiç de anlatıldığı gibi olmadığını söylüyor. Bu hattaki ilişkilerin tarihi seyrinin anlatıldığı gibi olmadığını ileri sürüyor. Hıristiyan asıllı bu Filistinli yazar, tahliline teorik bir zemin katmaya çalışıyor.

1932 yılından sonra kurulan Suudi Arabistan'ın kurucusu Kral Abdulaziz'in Hasan el Benna'nın Hicaz'da faaliyet gösterme veya şube açma teklifini geri çevirdiğini hatırlatarak bu bilgiyi 'ilişkiler hiçbir zaman mükemmel derecede iyi olmadı ki' tezine dayanak yapmaya çalışıyor.

Cihad el Hazin'e göre, Suudi Arabistan olsa olsa Müslüman Kardeşlere bir iki defa iyilik yapmış veya jestte bulunmuş olabilir! Lakin onlar her defasında kendilerine uzanan iyilik eline ihanet etmişlerdir! Cihad el Hazin'e bakacak olursanız, Suud hanedanlığı içteki İhvan ile Mısır İhvanına arasında fark gözetmemiştir. Özellikle Müslüman Kardeşlerle ilişkilerin seyrine Nayif Bin Abdulaziz'in kişisel yaklaşımı damgasını vurmuştur. Uzun dönem içişleri bakanı olan Nayif Bin Abdulaziz, Dahi Halfan gibi görevde olduğu sıralarda İhvan'ı neredeye 'milli düşman' ilan etmiştir. Kral Fahd içişleri bakanı iken Kabe'yi basan yerli İhvan'a karşı yaklaşımını Nayif de içişleri bakanı iken Mısır İhvanına göstermiştir. Elbette iki İhvan arasına da hiçbir münasebet yoktur.

Kral Abdulaziz'in Hasan el Benna'nın talebini geri çevirmesine gelecek olursak. Bu olay ilişkiler için genel bir hüküm içermez. Kendi sahasında İhvan'ı desteklemese bile deplasmanda İhvan'ı desteklemiştir.

Şöyle ki, Reşid Rıza gibi aradaki köprülere rağmen Suudi Arabistan yapısı gereği hiçbir zaman İhvan türü örgütlü faaliyetlere izin vermemiştir. Zaten Nasır da 1952 darbesi sonrasında bütün örgütlü yapıların 'marş marş!' kendilerini feshetmelerini ve devrim sürecine katılmalarını istemiştir! İhvan buna ayak diremiştir. Suçu da bu olmuştur. Dolayısıyla Nasır ile Suud'un İhvan'a karşı olmasının temel nedeni aynıdır. Türevlerde farklılık olabilir. Hatta Suud yazarları Selman Avde gibi İhvan yöntemine yakın isimlere rağmen, ülkelerinde İhvan akımı veya örgütü bulunmadığına dair böbürleniyorlar.

Cihad el Hazin'in anlatımı bugün için daha fazla geçerlidir. Suudi Arabistan Mürsi'nin seçilmesine muhalefet etmiş ve aleyhinde çalışması için Kahire'deki elçilerine talimat verilmiştir. Elçiye bu talimatı bizzat Dışişleri Bakanı Suud Faysal vermiştir. Lakin bu, geçmişte iki tarafın iyi ilişkiler içinde olduklarını gölgelemez. Köprülerin altından elbette ki çok bular aktı.

Nasır'a karşı tarihi ortaklığın tanıklarından birisi idam edilen ünlü İslam hukukçusu Abdulkadir Udeh'in oğlu Halit Udeh'dir. 1952 ile 1954 arasında Mısır gergin günler yaşamaktadır. Müslüman Kardeşlerin bel bağladığı Muhammed Necip ile Nasır arasında bilek güreşi yaşanmaktadır. Nasır, Necip'ten intikam almak için taraftarı Müslüman Kardeşlerin ileri gelenlerini hapse atmaktadır. Bu gerilim hattında Suudi Arabistan taraflar arasında devreye girer, arabuluculuk yapar. Kral Abdulaziz'in yerini geçen ikinci Kral Suud bu gaye için Mısır'a gelir ve Nasır ile Necip arasındaki gerilimi gidermek ister. Bu gerilimin bir parçası da Müslüman Kardeşler ileri gelenlerin hapse atılmasıdır. Kral Suud, 25 Mart 1954 tarihinde Mısır'a gelir ve taraflar arasında arabuluculuk yapar. Ve Nasır'a 'İçerideki İhvan liderleriyle akşam yemeği yemeden, ülkeden ayrılmak istemiyorum'

der (<http://www.youtube.com/watch?v=4vBHiGNYL38>).

Bunun üzerine ertesi gün; 26 Mart 1954 tarihinde içerideki İhvan liderleri salıverilir. Lakin bu gerilimde sadece bir fasıldır. Hatta dönemi yazan bazı yazarlara göre bu mücadeleden bıkmış olan Muhammed Necip, Kral Suud ile ülkeyi terk etmeyi bile düşünmektedir. Ardından Nasır, İskenderiye’de Menşiye suikastını tertip eder ve bunun üzerine Abdulkadir Udeh ile birlikte 5 arkadaşı idam edilir. Hadise Gizli Birim (el Cihaz es Sırrı)’den Mahmut Abdullatif’e yıkılır.

Bu tertip hadiseden sonra Mahmut Abdullatif ile birlikte Yusuf Talat, Hindavi, İbrahim Tayyip, Abdulkadir Udeh ve Ferağlı idam edilirler. Hadise ve idamlar tam bir tiyatrodur. Olayın tarihi tanıklarından Abdullah Tufi, gözdağı vermek için kendi gibi kimi Marksist mahkumların da idam sahnesini seyretmek için idam mahalline getirildiklerini anlatır.

Abdullah Tufi gibi Marksistlerin tanıklığıyla Udeh ve arkadaşları idam sehpasında granit gibi durmuş ve başlarını dik tutmuşlardır. İdam sahnesi, destan sahnesine dönüşmüştür.

İdam tanığı Abdullah Tufi’ye göre, Udeh’in son sözleri şöyle olmuştur:” Lestü übali hine uktelü müslimen/ ala eyyi cenbin fillahi mesrai: Müslüman olarak öleyim de; hangi nedenle olursa olsun; umurumda değil! ...”

Trajik sahneyi şu sözleriyle kapatmıştır: Allahım kanımı zalimler topluluğu için lanet kıl! 1966 yılında da Irak Cumhurbaşkanı Abus-selam Arif de Seyyid Kutup’u idam sehpasından almak istemişse de bu girişim de başarılı olmamıştır. Mürsi sonrası yeni mahkemeler öncesinde İhvan bedel ödemeye devam ediyor. İnşallah bu yargılamalar son bedel olur.

dübam

Libya'da Müslüman Kardeşler'i yok edecek diktatör aranıyor Kuds ül Arabi

Emekli tümgeneral Halife Hafter'in açıklamalarına göre, Libya'da yapılan askeri darbenin temel hedefi, ülkeyi Müslüman Kardeşler'den temizlemek yönündeydi. Gerçekte ise operasyon, geçtiğimiz Şubat ayında televizyon ekranında başlatılıp meşru müesseselere kadar uzanan bir karşı devrim niteliği taşıyordu. Günler öncesinde Hafter'in askerlerinin Bingazi'de düzenlediği saldırılar, sonrasında parlamentoya sıçramış ve bunun sonucunda da ordu içinde bölünmeler baş göstermişti.

Hafter'in -genelde El Kaide ve türevleri için kullanılan- "aşırılık yanlısı gruplar"ı yok etme sloganını terk edip birden Libya'yı Müslüman Kardeşler'den temizlemek gibi bir misyon yüklenmesi, Tunus'ta olduğu gibi, siyasi fikir ayrılıklarının barışçıl yollarla çözümlenmesi şekliyle değil de Mısır'daki gibi askeri güçle, ülkenin devrim yürüyüşünü sona erdirmek isteğini gün yüzüne çıkarıyor. Libya ve Mısır arasında İslamcı güçlerin liberallerle ortak bir platformda buluşup ülkeyi idare etme seçeneği yerine iktidarı tekellerine almaya çalışmak gibi bir takım benzerlikler olmasına rağmen, iki ülke arasındaki farklılıklar ise, Hafter'in, Libya'nın meşru kurumlarına karşı yaptığı devrim senaryosunun parçaları oluyorlar.

Mısır'da devrime karşı olan muhalif güçler için yapılması gereken şey, ülkenin en büyük siyasi gücünü kırmaktı. Yani Müslüman Kardeşleri bertaraf etmektir. Bunun için ilk olarak ülkenin liberalleri,

laikleri, solcuları ve İslamcılarıyla ittifak kurmaya başladılar. Daha sonra halkı gerek siyasi yollarla gerekse medyanın gücünü kullanarak Müslüman Kardeşler'e karşı kışkırtmaya çalıştılar. Mısır ordusu ülke idaresini ele geçirmek için yeniden dizayn edildi, devrimle birlikte çıkarları zarar görmeye başlayan derin devletin müesseseleri ve aktörleri yeniden devreye sokuldu ve Abdül Fettah Sisi'yi bir karizma olarak yaratan medyaya bol bol yatırım yapıldı. Ancak tüm bu çabalara rağmen hala kazanılan bir şey yok. Devrim fikrini yeraltına göndermek ve ayaklanan halkı bir ibret aracına dönüştürmek için diğer Arap rejimlerinden gelen büyük mali destek bile Mısır muhaliflerine istediğini tam olarak vermedi.

Mısır'da yaşanan bu karmaşık sürecin uygulanış şekli ve düzenin kurulmasında katkısı olan finansörler göz önünde bulundurulduğunda, Hafter'in yaptığı darbe, Mısır'da oynanan tiyatrunun komik ve provasız bir uzantısı gibi kalıyor. Sisi'nin aksine, General Hafter, kendisine Libyalıların adına konuşma yetkisini verecek hiçbir siyasi veya askeri meşruiyetten haz almıyor. Dikkatsizliği ve umursamazlığı nedeniyle ülkeyi darbeye ele geçirme çabalarını aklama konusunda aceleci davranması ise, yalnızca demokratik seçimleri, oy mekanizmalarını, meşru kurumları hiçe saymak istemesinden başka bir şeyi kanıtlamıyor.

Hafter'in yürüdüğü yol, bazı siyasi elitler ve Libya halkı için cazip gibi görünse de, şu an görünen tek şey, silah zoruyla hakimiyet kurma ve baskı rejimi inşa etme çabası. İç savaş kapılarının açılmasıyla, aslında ülkeye hem bölge ülkelerinden hem de Batı'dan gelecek müdahalenin kapıları da açılmış oluyor. Bu da, darbeye liderlik etmeye can atan bölgesel ve uluslararası diktatör sayısının artması anlamına geliyor. Farz edelim, Ülkede iktidarı ele geçir-

me yoluyla iç savaşı başlatmaya hazır olan küçük bir diktatörün zaferini kabullendik. Peki aynı yolla harekete geçen ama bu sefer diğer ülkeler tarafından desteklenen başka küçük diktatörleri kim engelleyecek?

Bir diktatöre başvurmak her zaman kolay bir çözümdür. Kırılgan Arap elitleri de bu çözüme başvurmanın yollarını giderek kolaylaştırıyorlar. Bugün Libya'da olanların diğer Arap ülkelerinde yaşananlardan bir farkı yok. Buna bir de, Körfezden Libya'ya akan parayı ve de gerek siyasi, gerek askeri gerekse istihbari desteği eklersek, sadece Libya'daki devrim yürüyüşünün değil, bir bütün olarak Libya'nın ciddi tehlikede olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda kaybeden de sadece devrim değil, ülkenin kendisi olacak.

Kaynak: Kudüs'ü'l Arabi

Dünya Bülteni için çeviren: Tuba Yıldız

Mısır ve Müslüman Kardeşler bize mi benziyor?

Ayşe Sözen Usluer

Mısır'ı yazıyor, çiziyor, konuşuyoruz. Gün geçmiyor ki Mısır'ı Türkiye ile Mursi başkanlığını da AK Parti Hükümeti ile özdeşleştireyelim. Mısır'da meydana gelen darbe ile yüksek düzeyde bir empati ve hatta duygusal bir bağ kuruyoruz. Ancak garip olan Türkiye'de darbe dönemlerinde verilmemiş tepkilerin Mısır'da Mursi yanlılarınca verilmesini diliyor, hatta duruşa geçtikleri direnişte onlara şehadet mertebesini vadedecek kadar ileri düzeyde cüretkarlıkta bulunuyoruz.

Ne var ki, söz konusu karşılaştırmalar iki ülkenin ekonomi-politiği ve sosyo-politik şartları ile Müslüman Kardeşlerin siyasal İslam tecrübelerine bakıldığında karşımıza farklı analizleri gerektirecek bir resim çıkıyor. Mısır'da bugün meydana gelen darbe Türkiye'de 1960 darbesinin şartları kadar ağır şartlarda meydana geldi. Ülke hem anayasa ve kanunlar çerçevesinde hem de ordunun devlet ve toplumla olan ilişkisindeki vesayeti bakımından Türkiye'nin 1960'lardaki halini anımsatmakta. Orduya güven Türkiye'de olduğu gibi çok yüksek oranlarda. Ancak Türkiye'den farklı olarak Mısır ordusu toplumundan kopuk, Mısır halkı ile merkez-çevre uzaklığında, elitist bir ordu olmadığı gibi dini ve dini faaliyetleri irticai faaliyetler olarak tanımlayan bir erk değil. Bilakis, Mısır ordusu, bütün Orta Doğu bilincinde İsrail ile savaşmış mücahit bir ordu. Dahası 2011

devriminde halkı ile bütünleşerek, ülkenin diktatörüne karşı halktan yana olmayı başarmış, dolayısıyla devrimin paydaşı bir ordu.

Diğer taraftan Mısır'ın şartları 1960larda gezerken reel zaman dilimi 2013'ü göstermekte. Dünya siyaseti "darbeler çağıının kapanıp, demokrasiler çağıının açıldığı" bir bin yılın ikinci onyıllık evresinde. Öyleyse devrim sonrası demokratik seçimlerle işbaşına gelmiş Mursi hükümetinin darbe ile devrilmeye kalkılması Mısır ordusu açısından Mısır'ın sosyo-ekonomik koşullarından çok daha geriye düşüyor. Zaman ve yer ilişkisi bağlamından bakıldığında darbeye boyun eğilmesi bu gerici düşünce ve yönetim sistemlerine boyun eğmekten başka bir şey değildir. Darbe hem Mısırlılar tarafından hem de dünyanın geri kalanınca en açık şekilde tanımlanmalı, kınanmalı ve kurulacak olan darbe hükümeti ile tüm siyasi ve diplomatik ilişkiler dondurulmalıdır. Böylece kurulacak çağdışı hükümetin eli kolu bağlanacak, bütün hızıyla kendini lav edecek ve yerini halkın iradesi ile oluşacak yeni yönetime devredecektir. Doğrusu bu bağlamda diğer ülkelere Mısırlılardan daha fazla görev düşüyor.

Müslüman Kardeşlerin siyasal İslam tarihine bakıldığında da Türkiye'deki siyasal İslam'ın geçmişi ile pek çok farklılıklar karşımıza çıkıyor. 1928 yılında Hasan el-Benna liderliğinde kurulan Müslüman Kardeşler hareketi bütün İslam alemindeki İslamcılık hareketlerine ilham kaynağı olmuş, söylem ve politikalarının belirlenmesinde fikri kaynaklık etmiştir. Özellikle 1960lardan sonra Türkiye'de cereyan eden tercüme hareketlerine pek çok Müslüman Kardeşler üyesinin düşünce ve eserlerinin Türkçeye tercümesi kaynaklık etmiştir. Türkiye'de Milli Görüş hareketi de hem Türkiye'deki hem de Mısır'daki baskı rejimleri nedeni ile Müslüman Kardeşler örgütü ile

açıktan ilişki kuramadıysa da her zaman gizli bir dirsek temasında olmuştur. Ancak Müslüman Kardeşler Nasır döneminden, Sedat ve Mübarek dönemlerine kadar her dönemde ağır baskılar ve yasaklamalar altında sadece sosyal bir örgütlenme olarak kalabilmiştir. Bu baskılar nedeni ile 2011 devrimine kadar siyasi parti örgütlenmesine gidememiş, bugüne kadar bir seçim beyannamesi yazmamış, parti programı hazırlamamış ve devlet mekanizmaları içerisinde tecrübe edinmemiş bir örgüt olarak karşımıza çıkmakta.

Türkiye ve diğer Müslüman ülke örneklerinde ise İslamcı hareketler siyasi bir parti olarak örgütlenmiş, sistem içi yer almış ve az ya da çok devlet ve yönetim tecrübesi edinmiştir. Özellikle Milli Görüş ve bugünkü AK Parti saflarında yer alan pek çok siyasi aktör için bu geçerlidir. Mısır'ın Müslüman Kardeşleri belki diğer bütün ülkelerdeki İslamcı partilerden daha güçlü bir örgüte sahip olsa da ağırlıklı olarak bir sosyal örgütlenme modelidir ve ülkede çok önemli dayanışma projelerine imza atmıştır. Diğer taraftan İslamcılığın felsefesi, itirazları, söylemleri ve izlemesi gereken politikaları üzerine yüklü bir külliyat oluşturmuştur. İlk siyasi partisi Özgürlük ve Adalet Partisini Nisan 2011'de kurmayı başarmış, bundan önce Mübarek döneminde son iki seçimlerde Türkiye'de ilk kez Necmettin Erbakan'ın 1969 seçimlerinde izlediği yolu izleyerek "bağımsız milletvekilleri" çıkararak Parlamente'ye girebilmişti.

Bu bağlamda Müslüman Kardeşlerin Mısır'da bugün meydana gelen olaylarda çok güçlü bir manevra kabiliyetine sahip olması beklenemez. 27 Nisan muhtırası ile seslendirilen askeri darbe girişimi karşısında Türkiye'de 27 Nisan muhtırasına gösterilen duruşu Mursi yönetiminden beklemek Mısır realitesine uymaz. AK Parti'nin

27 Nisan muhtırasına karşı sergilediği cesur karşı duruş uzun yıllar verilen sistem içi mücadelelerin, tecrübelerin ve tabii AK Parti içinde kurulmuş olan doğal koalisyonun bir neticesidir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu ülkenin ekonomi-politiğidir. Mısır ordusunun ekonominin her alanı ile bağı olması; turizmden, inşaata, bankacılıktan sanayie her sektörde varlık göstermesi orduyla toplumu da ister istemez organik bir bağ içerisine sokmakta. 28 Şubat'ta Türkiye'nin de karşılaştığı bu durum (Opet, TÜSİAD ile kurulan yakınlıklar vs) Mısır'da 'var olmayan' orta sınıf farkı ile karşımıza çıkıyor. Başka bir ifadeyle, 28 Şubat Türkiye'sinde orduya rağmen 1980lerden beri yükselmekte olan bir orta sınıf, küçük ve orta ölçekli işletmelerin çokluğu ve hatta medyadan sanayie hemen her alanda güçlenmekte-zenginleşmekte- ve söz sahibi olan muhafazakar bir kitleden söz edebilmekteyiz. Öyle ki 28 Şubat'ın ağır kuşatmacı şartları altında dahi kendi medyasında tüm itirazlarını dile getiren, hatta orduyu mahcup duruma düşürecek belgeleri yayınlatabilen bir kesim ve bu kesimin sözcüleri mevcuttu. Buna rağmen Türkiye'de İslamcılar, muhafazakarlar veya toplumun geniş kesimleri darbeye bugün Mısırlılardan bekledikleri gibi bir karşı duruş sergileyememiş; kanlı bir Türkiye geride bırakmaktansa yumuşak bir geçişi tercih etmişlerdir. Ve kim ne derse desin bu bilinçli bir tercihtir.

Bugün ekonomik bağımsızlığını ve gücünü yakalayamamış Mısır halkının darbe karşısındaki duruşu ancak bir onur savaşıdır. Üstelik ekonomik gücü olmayan bu kitlelerin onur savaşı çok daha kutsaldır. Ancak çok ciddi bir tehlike beraberinde gelebilir. Mısır'ın içine çekilmeye çalışıldığı iç savaş senaryolarında birileri bu kitlenin eline silahı tutuşturabilir. Zira karşınızda eli silahlı bir ordu var. Silaha karşı direnmek bir an gelir ki silahla olabilir. Sağduyusuna bu bağlam-

daki derin tecrübesine güvendiğimiz Müslüman Kardeşler içerisinde bile denize düşüp bu yılanı sarılabacaklar çıkabilir.

Zaten “radikal İslam” olarak dünya kamuoyuna her dakika lansmanı yapılan bu imaj eli silahlı bir MK üyesi ile perçinlenmeye çalışılabilir. Suriye’de Batı tarafından desteklendiğine inanılan Esad karşıtı muhaliflerin bile insan boğazlayan görüntüleri servis edilmedi mi? Esad düşerse yerine geleceğinden korkulan “radikal İslamcılar” in korkusundan Esad’ın gitmesi geciktirilmiyor mu?

Bütün bunlar hesaba katıldığında Müslüman Kardeşlerin darbeyle karşı duruşunun Mursi’nin serbest bırakılması karşılığında önümüzdeki seçimlere katılmayacağını ilan etmesi düzeyine kadar çekilebileceğini düşünüyorum. Böyle aklı selim bir duruş Müslüman Kardeşleri bugün olduğu gibi uzun vadede de Mısır siyasetinin vazgeçilmez bir siyasi aktörü yapacağı gibi onun Mısır’ın bugünkü ağır ekonomik ve politik koşullarından sıyrılıp çıkmasına da yardımcı olabilir. Konunun pek çok uzmanı daha önce de keşke bu ilk seçimlere Mursi girmeseydi, bu enkazın yükünü çekmeseydi derken aslında bugünün fotoğrafını çekiyordu.

Yıllarca mensuplarının zindanlarda çürüdüğü ve büyük bedellerle bugünlere gelmiş, bütün Müslüman ülkelerdeki İslamcılık hareketlerine önderlik etmiş Müslüman Kardeşler hareketinin şanlı tarihine gölge düşmesine sebep olacak silahlı bir direnişe dönüşmek Müslüman Kardeşler için hazin bir son olur. Bir de bu gözle görmeye çalışalım!

dübam

> DÜBAM DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

Arap Baharı Sonrası Müslüman Kardeşler

> 2015 ARALIK
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net/dubam

